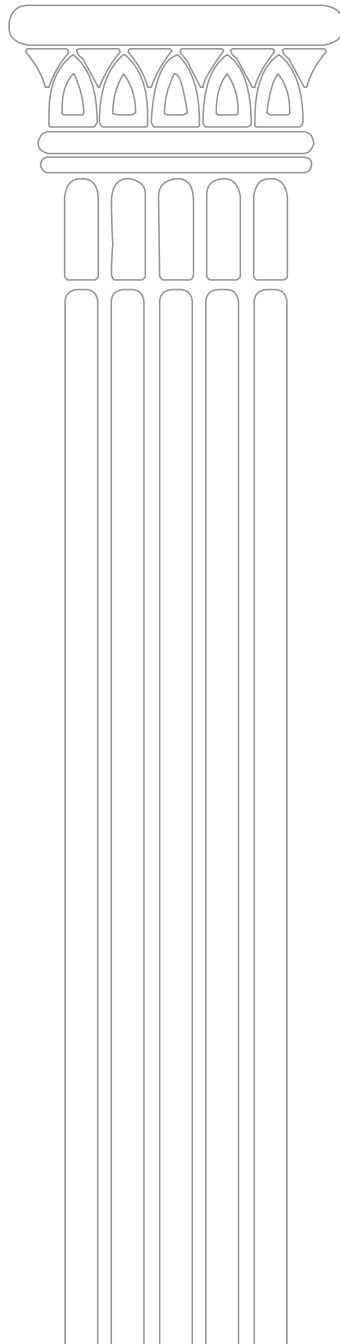

تاریخ مختصر معماری

تاریخ مختصر معماری

شیما احمد صفاری

ملیکا کیوانی نژاد

سرشناسه: کیوانی نژاد، ملیکا، ۱۳۶۴-؛ Keivannjad, Melika
عنوان و نام پدیدآور: تاریخ مختصر معماری / ملیکا کیوانی نژاد، شیما احمد صفاری.
مشخصات نشر: تهران: چاو، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص.: مصور.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۵۴-۶۱-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۰۷] - ۱۱۰.
عنوان دیگر: نگاهی گذرا به تاریخ معماری ایران و جهان.
موضوع: معماری - - تاریخ؛ Architecture - - History
شناسه افزوده: احمد صفاری، شیما، ۱۳۶۳-
رده بندی کنگره: NA ۲۰۰
رده بندی دیویی: ۷۲۰/۹
شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۲۱۶۵۲

رشارت چاو

تاریخ مختصر معماری

ملیکا کیوانی نژاد- شیما احمد صفاری

صفحه آرایشی: سعید سعیدی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸؛ تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: ناژو

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۵۴-۶۱-۴

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

آدرس: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری غربی، پلاک ۹۹، طبقه ۴، واحد ۹

۶۶۹۷۵۰۰۷-۸

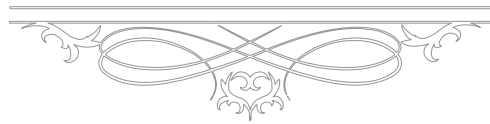
فهرست

۷	پیشگفتار
۹	فصل ۱. معماری پیش از تاریخ
۱۷	فصل ۲. معماری بین النهرین
۲۷	فصل ۳. معماری ایران
۵۷	فصل ۴. معماری مصر باستان
۶۵	فصل ۵. معماری هند
۷۳	فصل ۶. معماری چین
۸۱	فصل ۷. معماری تمدن‌های اژه‌ای
۸۵	فصل ۸. معماری یونان باستان
۹۵	فصل ۹. معماری روم باستان
۱۰۷	منابع و مآخذ

پیشگفتار

معماری نوعی فعالیت هدفمند و خلاق گروهی از افراد است که در درون یک محیط تاریخی خاص عمل می‌کنند به همین علت معماری در طی زمان به هیچ وجه صرفاً یک مقوله مختص تاریخ هنر نبوده است، بلکه همیشه به عنوان عاملی مهم، تاریخی و اجتماعی نژاد انسانی را نیز تحت تأثیر قرار داده است. آثار معماری تحت شرایط مختلفی از جمله شرایط اقلیمی، تاریخی، سیاسی، اجتماعی، مذهبی و اقتصادی شکل گرفته و تحت شرایط خاص دیگری تغییر و تحول یافته‌اند. معماری از دوره‌های پیش از تاریخ اساسی‌ترین نیازهای بشر را همچون ساخت سرپناه و خانه برآورده ساخته است و در عین حال به دلیل قابلیت خلق طرح‌هایی در ابعاد عظیم و باشکوه امکان یافته تا به عنوان واسط خود بزرگنمایی و نمایش در خدمت افراد، گروه‌ها یا کل جامعه قرار بگیرد.

کتاب حاضر بررسی اجمالی تاریخ پیدایش و شکل‌گیری آثار معماری برخی از تمدن‌های گذشته جهان می‌باشد که شامل ۸ فصل بوده و نمونه‌های معماری اولیه بشری را در ابتدای بحث قرار داده و در ادامه از معماری تمدن‌های بین‌النهرین، ایران، مصر، هند و چین در مشرق زمین و معماری جزایر کرت، یونان و روم در مغرب زمین بحث نموده است. نحوه بررسی هر یک از فصل‌های کتاب نخست به موقعیت جغرافیایی و پیشینه تاریخی و شناسایی انواع بناها و در نهایت معرفی و توضیح تکنیک‌های معماری و تزئینات معماری پرداخته است. لازم به ذکر است که این کتاب بر اساس سرفصل وزارت علوم برای درس آشنایی با تاریخ معماری نگاشته شده و تلاش دارد تا به حق شناخت صحیحی از مفهوم گسترده معماری را فراهم کند.

فصل اول

معماری پیش از تاریخ

آشنایی با معماری پیش از تاریخ

براساس کاوش‌های باستان‌شناسان و بدست آمدن ابزارهای ساخته شده دست بشر می‌توان حضور انسان بر کره زمین را به یک میلیون سال پیش نسبت داد. انسان‌های اولیه برای مقابله با عوامل طبیعی غار را سرپناهی مناسب یافتند و اولین مسکن شکل گرفت. بشر در غارها از لحظه‌ای که دست به تنظیم محیط و خلق فضای مناسب نیازهایش زد معماری را آغاز کرد. اختصاص بخش‌های مختلف غارها به عملکردهای مختلف و تنظیم فضاها براساس نیازها و ایجاد نقوش بر دیواره‌های غارها همگی گام‌هایی در خلق فضا و نوعی معماری بوده است. زمان پیش از تمدن بشر براساس ابزارهای سنگی و نحوه استفاده از آن‌ها به سه دوره پارینه‌سنگی، میان‌سنگی و نوسنگی تقسیم می‌شود که زمان و طول مدت این دوره‌ها در مناطق مختلف متفاوت است ولی آنچه مسلم است اینکه دوره پارینه‌سنگی در بین‌النهرین نسبت به مناطق دیگر از قدمت بیشتری برخوردار می‌باشد.

عصر پارینه‌سنگی (دیرینه‌سنگی)

پدران دوره انسان اولیه از طریق شکار حیوانات و استفاده از گیاهان زندگی خود را گذران می‌نموده است و جهت شکار از ابزار اولیه مانند سنگ بدون تراش، چوب و یا حتی استخوان بزرگ حیوانات و ضربات مشت استفاده می‌کرده است. غارها به عنوان پناهگاه انسان بوده و او در آن‌ها کننده‌کاری و نقاشی‌هایی بر در و دیوارها و سقف‌ها انجام می‌داده است و همین‌طور

آثاری شامل نقوش برجسته رنگی، مجسمه‌های گلی، سنگی و ابزار سنگی که در عین حال وسایل گذران زندگی بوده؛ می‌باشند. این تصاویر چون در قسمت‌های تاریک غارها بوده جنبه تزئینی نداشته و به نظر می‌آید که این تصاویر جنبه آئینی داشته‌اند. هنرانسان غارنشین بازتاب زندگی و حوادث روزمره زندگی آن‌ها بوده که در آن مرحله مهم‌ترینش شکار و حفظ جانشان در مقابل حیوانات بوده و آنها با نوعی خلاقیت متکی بر قدرت، تخیل هنر را پدید آوردند. سبک تصاویر به صورت تصاویر ناتوراالیستی به همراه علائم هندسی بوده‌اند (که شاید نشانه‌هایی از مفاهیم آئینی باشد). این آثار معمولاً در اعماق غارها و نقاط دورتر از دهانه‌ها که محل زندگی عادی بوده است قرار داشتند و موضوع اصلی آن‌ها را حیواناتی نظیر ماموت، گاو وحشی، گوزن، اسب، گراز و گرگ تشکیل می‌دادند که این تصاویر به صورت تصادفی در صحنه قرار می‌گرفتند. برای خلق این آثار از قلم مواز جنس نی یا موی نرم جانداران، لیسه و سنگ چخماق نوک تیز و برای رنگ‌آمیزی از تکه‌های احرای زرد یا قرمز استفاده شده که به صورت فوت کردن پودرها یا مخلوط کردن با روغن حیوانی بوده است. از جمله آثاری که از آن دوران به جای مانده است می‌توان به غار لاسکوا در جنوب فرانسه و غار آلتامیرا در شمال اسپانیا اشاره کرد که بیش از ۱۰ هزار سال عمر دارند.

غار آلتامیرا

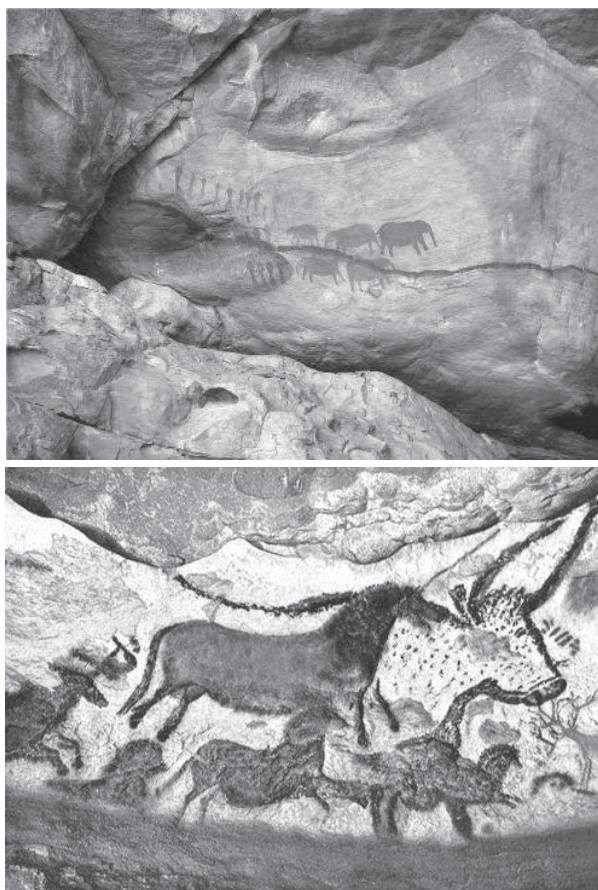
در سال ۱۸۷۹ م. فردی اسپانیایی و علاقمند به آثار عتیقه، به هنگام جستجو در غارهای آلتامیرا مقداری استخوان‌های تراشیده و سنگ‌های چخماق و آثار ابتدایی کشف کرد. پس از ورود به غار بر روی دیوارهای داخل "غار آلتامیرا" نقوشی مشاهده می‌شود که این آثار نقاشی مربوط به ۱۵ تا ۱۰ هزار سال ق.م. می‌باشند.

نقاشی دیواره غار آلتامیرا

غار لاسکو

در سال ۱۹۴۱ م. در غار لاسکو جنوب فرانسه به طور اتفاقی آثاری پیدا شد که بعداً با ارزش ترین آثار هنری پیش از تاریخ لقب گرفت. در عمق حدود ۴۰۰۰۰ پایی این غار مجرایی برای عبور آب های زیرزمینی وجود دارد که محل سکونت مردم غارنشین بوده است و بر دیوارهای آن نقاشی هایی از ماموت ها، گاوهای وحشی، آهو، اسب و گرگ دیده می شود. این نقاشی ها با تکه های گل اخرايي قرمز و زرد یا مخلوط آن ها با چربی رسم شده اند. انسان پیش از تاریخ برای روشنایی از چراغ سنگی که سوخت آن چربی بود استفاده می کرد. نقاش غارها از حافظه خارق العاده ای برخوردار بوده زیرا که حیوانات را با شکل و حرکت واقعی آن ها و بسیار طبیعی رسم کرده است. او همچنین از وضع طبیعی دیواره های غار نیز استفاده های شایانی کرده و موضوعات نقاشی خود را منطبق با پستی و بلندی روی دیوارها به وجود آورده است. به جز نقاشی های بجا مانده از انسان غارنشین آثار دیگری همچون نقش برجسته و مجسمه نیز از این دوران بدست آمده که از جنس سنگ یا استخوان ساخته شده و بر روی آن ها تصاویر حیوانات یا مجسمه انسان ساخته شده است.

نقاشی دیواره غار لاسکو

عصر میان سنگی

این دوره بازه زمانی مابین ۸۰۰۰ سال ق.م. تا ۳۰۰۰ سال ق.م. را شامل می‌شود. در این زمان هنوز اقتصاد براساس شکار بوده و زندگی به صورت دسته جمعی و در غارها صورت می‌گیرد. دو اختراع مهم افروختن آتش و تراش دادن سنگ چخماق در این دوران به وقوع پیوست. نقوش این دوره در دیواره‌های سنگی و پناهگاه‌های کم عمق دیده می‌شوند. همچنین از ویژگی‌های هنری این دوره می‌توان به ظهور پیکره آدمی به صورت انفرادی یا در گروه‌های بزرگ با حالت‌ها و موضوع‌های متنوع و همچنین انتزاعی تر شدن تدریجی نقوش و پیدایش نمادها به جای تصاویر ناتورالیستی و در نهایت پیدایش خط اشاره کرد.

دوره میان سنگی در اروپا، همزمان با عقب نشینی یخچال‌ها و نابودی ماموت‌ها بوده است و در این دوره انسان موفق به اهلی کردن سگ شد؛ در این دوره ابزارهای سنگی و نحوه زندگی انسان نخستین قدری پیشرفت داشته است. برخی از دانشمندان این دوره را، مرحله گذر از دوره پارینه سنگی به نوسنگی دانسته‌اند و دوره میان سنگی را مقدمه‌ای بر دوره نوسنگی دانسته‌اند.

عصر نوسنگی

در عصر دیرینه سنگی انسان عاقل توانست دنیای خویش را با تصاویر بنمایاند و به صورت انتزاعی درآورده و بر محیط مسلط شود و در عصر نوسنگی انسان با دست یافتن به کشاورزی و اهلی کردن حیوانات گامی بزرگ در جهت تسلط واقعی بر محیط برداشت که نهایتاً منجر به شهرنشینی شد. به طور کلی دوره نوسنگی دوره‌ایست که بشر از طبیعت جدا شده و دست به ساخت و تغییر محیط طبیعی خود زد. از نکات مهم این دوره صیقل دادن سنگ، زراعت، گله‌داری، ساختن انواع ظروف و کوزه‌گری و بالاخره شروع به معماری و خانه‌سازی بود. انسان عصر نوسنگی با ساختن فضاهای مقدس موجب پیدایش معماری جاودانه شد و خانه‌های ساخت بشر شکلی مدور داشت که این فرم از نظراصول تکنیکی بیشتر به خاطر حل کردن مشکل سقف آن بوده است، در این بین عده‌ای نیز معتقدند که انسان این فرم را از طبیعت و عناصری نظیر خورشید و ماه الهام گرفته است. پی دیوارها از قلوه سنگ بوده و روی آن لایه‌های گلی از رسوبات قرمز و به رنگ طبیعی و در قطعاتی به شکل خشت به ابعاد تقریبی ۲۵×۱۵×۱۰ سانتیمتر کلبه‌ها را تشکیل می‌داد. دیوارها بین ۴۰ تا ۲۵ سانتیمتر ضخامت داشته و اتاق‌ها نیز وسعتی در حدود ۲×۲/۵ متر داشتند. این نمونه مصالح مورد استفاده در تپه علی‌کش در دهلران خوزستان قابل مشاهده بوده است. کهن‌ترین منطقه‌ای که آثار ساختمانی

ساخت بشر، در آن ایجاد گردید در خاورمیانه است و به همین دلیل این منطقه را گهواره تمدن می‌نامند. از جمله این مناطق می‌توان به دشت سیلک کاشان اشاره کرد که براساس مطالعات گیرشمن در کتاب ایران از آغاز تا اسلام، قدیمی‌ترین محل سکونت بشر شناخته شده است. از جمله دیگر مکان‌های به جای مانده از دوران نوسنگی می‌توان به اریحا در اردن و چاتال هویوک در آناتولی (ترکیه) اشاره نمود.

معماری در عصر نوسنگی

دولمن: در مناطقی از اروپا که جنبه مذهبی داشته، سنگ‌هایی را روی هم قرار می‌دادند، به این شکل که دو سنگ عمودی به عنوان پایه و یک سنگ افقی به عنوان سقف روی آن قرار می‌گرفت که در حدود ۳۰۰۰ سال ق.م. ساخته شده‌اند.

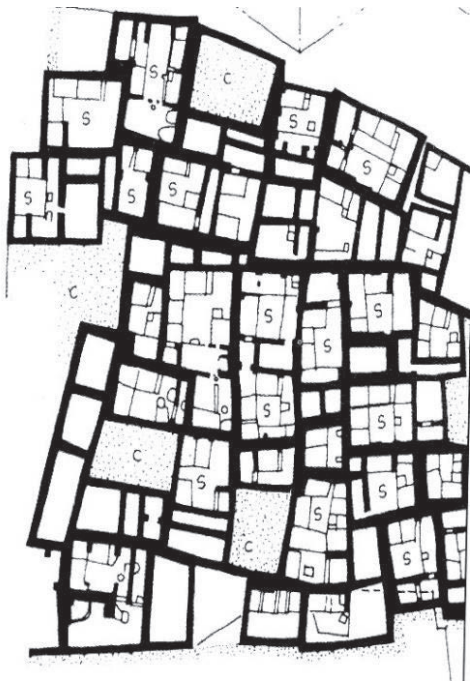

اریحا: از شهرهای قدیمی خاورمیانه است که در دره رود اردن واقع شده است. این شهر در اوایل هزاره نهم ق.م.، یک دهکده کوچک بوده که به عنوان یک روستای متعلق به دوره نوسنگی قدیمی، در حدود هشت هزار سال پیش از میلاد دستخوش تحولی شگفت‌انگیز شد. در این شهر خانه‌های خشتی برپی‌های سنگی مدور بیضی شکل ساخته شده و با افزایش ثروت شهر و وجود همسایگان نیرومند، ضرورت حفاظت شهر را مطرح ساخت که باعث ایجاد نخستین استحکامات شناخته شده سنگی در تاریخ بشر شد. در اواسط هزاره هشتم جمعت شهر به بیش از ۲۰۰۰ نفر می‌رسید. خندق عریض و سنگی به همراه دیواری به قطر یک و نیم متر، گرداگرد شهر کشیده شده بود که از ارتفاع دیوار موجود ۳۶۰ سانتیمتر ارتفاع و در سمت

داخل آن نیز یک سنگ بزرگ مدور به قطر ۹ متر برجای مانده است. در حدود ۷۰۰۰ سال ق.م.، ساکنان اولیه شهر را تخلیه کردند ولی ساکنان جدید آن در اوایل هزاره هفتم وارد شهر شدند. مهاجران خانه‌هایی با خشت‌های خام چهارگوش و پی‌های سنگی ساخته و کف و دیوارهای آن‌ها را استادانه گچ‌کاری و رنگ‌آمیزی می‌کردند.

چاتال هویوک: شاید مهم‌تر از کشفیات اریحا، کشف چاتال هویوک و حاجیلار در آناتولی ترکیه باشد. تاریخ ساخت این آثار حدود ۸۰۰۰ سال ق.م. است. آثار موجود در محلی به وسعت ۱۳ هزار مترمربع (که فقط ۴۰۰۰ مترمربع آن حفاری شده) قرار داشته و جزئی از فرهنگ نوسنگی به شمار می‌رود. در کنار اریحا، چاتال هویوک را یکی از نخستین تلاش‌های بشر برای پی‌ریزی زندگی شهری دانسته‌اند. نظم موجود در نقشه شهر، نشان می‌دهد که آن را طبق نقشه‌ای نظری یا غیرتجربی تنظیم و ایجاد کرده‌اند. ویژگی بارز شهر این است که هیچ خیابان یا کوچه‌ای ندارد. خانه‌ها به یکدیگر چسبیده و از بام به هم راه دارند. این طرز خانه‌سازی با آنکه ممکن است امروزه عملاً کاری غیرممکن به نظر آید، دارای امتیازاتی است، از جمله اینکه اینگونه ساختمان‌ها که حائل یکدیگر بودند استحکامی بیش از ساختمان‌های تک ایستاده پیدا می‌کردند. چون دور تا دور شهر را حلقه پیوسته‌ای از ساختمان‌های دارای دیوارهای یکسره و رو به دهکده محاصره کرده بود، دفاع از آن بسیار آسان‌تر بود. بدین ترتیب، اگر دشمنی قادر می‌شد، دیوار بیرونی را شکسته و از آن عبور نماید، به جای آنکه داخل شهر شود، داخل اتاقی می‌شد که مدافعانش روی پشت بام ایستاده بودند و از آنجا دفاع می‌کردند. در بعضی از نقاط شهر فضای باز حیاط ماندی در میان انبوه متراکم ساختمان‌ها ایجاد می‌گردید، که به عنوان محل جمع‌آوری زباله مورد استفاده قرار می‌گرفت. خانه‌ها به اندازه‌های مختلف ولی با نقشه‌ای واحد ساخته می‌شدند و دیوارهایشان از خشت خام بود که با کلاف‌های محکم

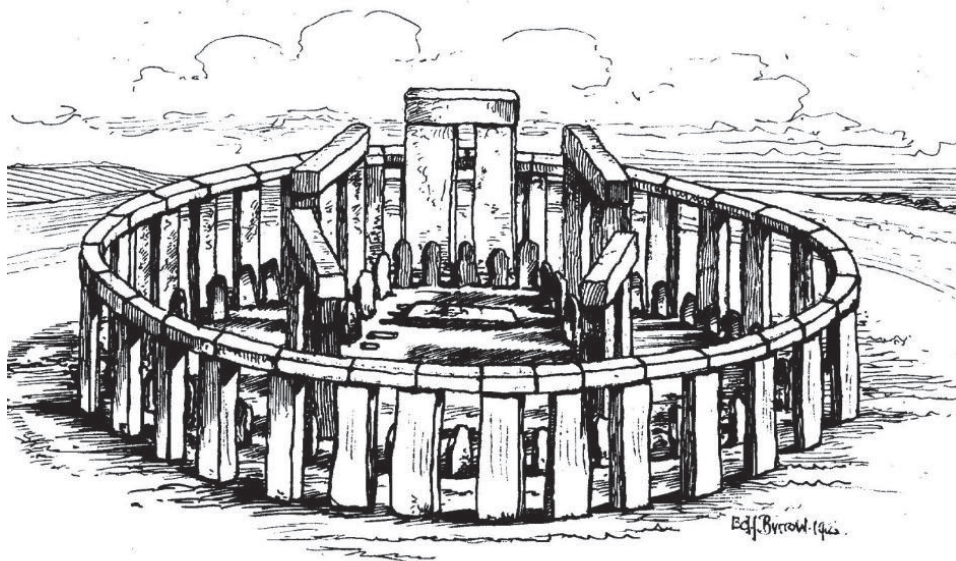
چوبی تقویت می‌شدند. دیوارها و کف اتاق‌ها را گچ‌کاری و رنگ‌آمیزی می‌کردند و از سکوه‌های کنار دیوار برای خوابیدن، کارکردن و غذا خوردن استفاده می‌کردند. نقاشی بدست آمده بر روی یکی از زیارتگاه‌های چاتال هویوک، حاکی از آن است که این شهر، براساس نقشه قبلی ساخته شده است. چراکه در آن نقشه، شهری با خانه‌های چهارگوش که تقریباً کنار هم ساخته شده‌اند نشان داده شده است که این شهر به احتمال زیاد همان چاتال هویوک است.

در اواخر دوران نوسنگی، بنای منازل مسکونی از مصالح متنوع‌تر و فنون ساختمانی پیشرفته‌تری

بهره گرفته‌اند. در این دوران در جزیره قبرس، خانه‌ها از خشت و گل و به شکل مدور و با سقفی گنبدی بنا می‌شدند. بطوری که در درون فضای داخلی، نیم طبقه‌ای از چوب برای محل خواب داشتند. در این نوع منازل که احتمالاً خانه‌های دو طبقه می‌باشند از نردبان به عنوان وسیله ارتباطی استفاده می‌شده است. در مرکز و شمال عراق خانه‌های مشابهی احداث می‌گردید که راهروی ورودی، به طور جداگانه و به شکل مکعب مستطیل با سقف شیبدار به منزلگاه مدور متصل شده بود که یکی از اولین شواهد میل انسان برای داشتن ورودی غیرمستقیم است.

استون هنج: اثر دیگری که بسیار معروف است، استون هنج است که در سالزبوری جنوب انگلستان قرار دارد. این بنا دایره‌ای به قطر ۱۰۰ متر را تشکیل می‌دهد که با ۱۲۰ قطعه سنگ یکپارچه به ارتفاع ۵ متر و هر یک به وزن ۵۰ تن به وجود آمده است. مجموع سوراخ‌ها و حد فاصل میان سنگ‌ها ۵۶ متر است. این مجموعه از دوران رومی‌ها مورد توجه قرار گرفته و مطالعه جدی روی آن از سال ۱۶۶۶ م. آغاز گردیده است. تاکنون بسیاری از جنبه‌های ناشناخته این مجموعه شناسایی شده و این طور نتیجه‌گیری شده که بنای مزبور در حقیقت یک رصدخانه بوده است.

فصل دوم

معماری بین النهرین

آشنایی با تمدن بین النهرین

بین النهرین در خاور نزدیک بین رودخانه‌های دجله و فرات قرار دارد. از جنوب به خلیج فارس متصل بوده و از شمال تا دریای سیاه و کوه‌های ارمنستان امتداد دارد. از شرق به رشته کوه‌های زاگرس و تمدن ایلام در جنوب غربی ایران متصل بوده و از غرب نیز تا دریای مدیترانه و مصر امتداد داشته است، ولی سرزمین اصلی تمدن بین النهرین و مرکزیت عمده این تمدن مابین رودخانه‌های دجله و فرات که هردو از کوه‌های ترکیه سرچشمه می‌گیرند قرار داشته است. این منطقه با آب و هوای شمالی سردسیر و کوهستانی و نواحی جنوبی گرمسیر و باتلاقی است. از خصوصیات مهم سیاسی-اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی بین النهرین می‌توان بدین موارد اشاره نمود:

۱. پیدا شدن اولین و بهترین آثار کشاورزی نظام یافته که نشانه‌ای از زندگی گروهی و اجتماعی است.
۲. ابزارسازی و دانش استفاده از فلزات که نشانگر بنیان اقتصادی قوی و توان فنی بالای این جوامع است.
۳. ابداع شدن خط در این منطقه که می‌توان گفت جزمهم‌ترین اختراعات بشریت است. این اختراع توسط سومریان و بین سال‌های ۳۵۰۰ تا ۳۳۴۰ ق.م و صدها سال زودتر از مصراتفاق افتاد که به «آغاز خط نویسی» شهرت دارد.
۴. ایجاد حکومت‌های مرکزی یا دولت-شهرها که نشان قدرت سیاسی و مدیریت شهری

بوده است (مرحله انتقال زندگی روستایی به شهرهای نظام یافته در بین النهرین به سرعت اتفاق افتاد).

۵. پیدا شدن ابتدایی‌ترین نمونه ظروف گلین در بین النهرین به تاریخ ۸۰۰۰ سال ق.م. که در کشورهای کنونی ایران و سوریه یافت شده‌اند.

در بین النهرین دو پادشاهی بزرگ یا امپراتوری در جنوب، نخست سومر و سپس بابل، و نیز دو پادشاهی بزرگ در شمال، نخست اکد و به دنبال آن آشور پایدار و تاریخ ساز شدند. قبل از اینکه اولین حکومت از سلسله حکومت‌های بین النهرین در این منطقه شکل بگیرد (حکومت سومر) اولین شهرک‌های دنیا در این منطقه شکل گرفته و ساکنان اولیه بین النهرین اولین شهرک‌نشینان بودند.

معرفی تمدنهای بین النهرین و معماری آنها

۱- سومر

این تمدن مربوط به هزاره پنجم (چهارم) ق.م. می‌باشد که در جنوب بین النهرین واقع شده است. معماری سومر در خدمت معابد بوده در حالی که معماری مصر در خدمت آرامگاه‌های پادشاهان مصری بوده است.

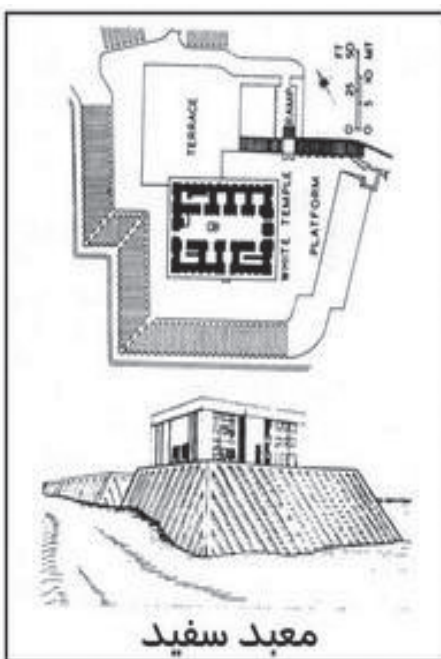
مهم‌ترین ابداعات و تحولات در خصوص آن عبارتند از:

۱. استفاده پیشرفته از خط میخی
 ۲. استفاده از نظام محاسبات در ساخت و ساز
 ۳. تشکیل اولین دولت شهرهای کوچک مانند: اروک، لاگاش، کیش، آکد، ماری
 ۴. ساخت اولین معابد پله‌ای (زیگورات‌ها) که بعدها در سایر تمدن‌های بین النهرین و عیلام و تا حدودی در معماری مقابر مصر تأثیر آن دیده می‌شود.
- اورک که بزرگ‌ترین شهر سومر دارای دو مجموعه پرستشگاهی است به نام‌های انانا و آنو. انانا متعلق به اینانا یا الهه عشق است. قدیمی‌ترین معبد حفظ شده مجموعه انانا معروف به معبد سنگ آهک می‌باشد که بخش‌های پائینی دیوارها از این سنگ ساخته شده‌اند در حالی که در جلگه بین النهرین سنگ ساختمانی یافت نمی‌شده است. این پرستشگاه فضایی به ابعاد ۳۰ × ۷۶ متر داشت و از یک تالار مرکزی و اتاق‌های متقارن جنبی تشکیل می‌شد که یکی از این اتاق‌ها در هر طرف دارای پلکانی بود که به بام راه داشت و مهم‌ترین اتاق ساختمان در قسمت جنوبی بود که به تالار مرکزی باز می‌شد و دو اتاق در دو سوی آن داشت. بعد از مدتی ساختمانی جانشین معبد سنگ آهک شده که از آن عظیم‌تر بود و به معبد

ستون معروف است و این ساختمان بر سکویی آجری قرار دارد و از طریق یک دروازه یا ستون بندی به آن وارد می شدند و از دوردیف ستون عظیم آزاد تشکیل شده که هر ردیف چهار ستون دارد که قطر هر کدام به ۲/۶ متر می رسد. این ستون ها و دیوارهای محوطه کنارش و سکوی ساختمان همه با نوعی موزائیک متشکل از مخروط های گلی تزئین شده است که این هم یکی از ویژگی های معماری پرستشگاه های سومری است.

* معبد سفید

از قدیمی ترین نمونه معابد «معبد سفید اوروک» (۳۵۰۰ تا ۳۰۰۰ ق.م) بین «آور و بابل» است. خصوصیت بارز این معبد، پلکان هایی به ارتفاع ۱۲ متر است و به منظور ملاقات مردمان با خدای «آنو» به هنگام فرود آمدنش بر روی زمین ساخته شده است. معابد بین النهرین را مخصوصاً بر روی بلندی ها می ساختند. این معبد میان دو مجموعه آنو و اینانا قرار دارد که در آن مخروط های سنگی و سنگ های آهکی سرخ، سیاه و مرمر سفید استفاده شده است.

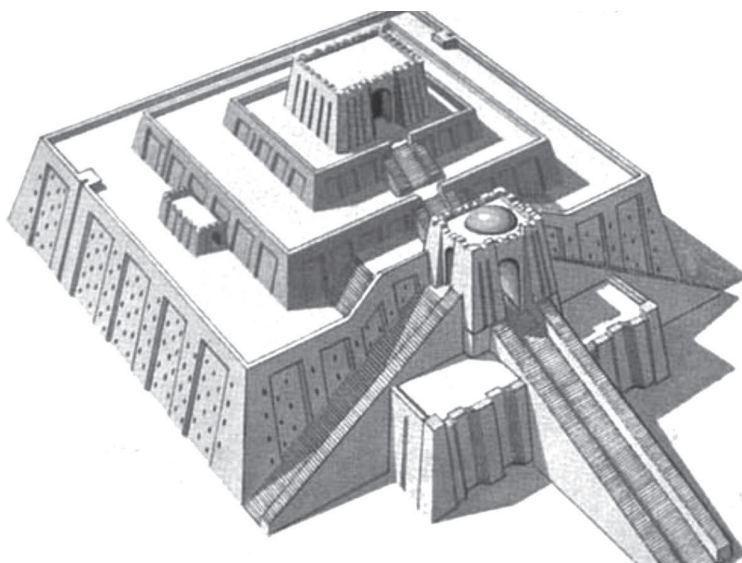

معبد سفید

* زیگورات

ساخت زیگورات به عنوان یک سنت در معماری بین النهرین تداوم داشته است. زیگورات ها رقیبان واقعی اهرام و معابد مصر بوده اند. به عقیده مردم زیگورات ها منزلگاه خدایان است و به همین جهت باید در ارتفاعات ساخته شوند و اگر ارتفاع طبیعی نباشد آن بلندی را به

طور مصنوعی ایجاد می‌کردند. اصلی‌ترین مصالح ساخت زیگورات‌ها خشت خام بود که با روکشی از آجر و ملات قیر آن را نماسازی می‌کردند. زیگورات شهر «آور» یکی از زیباترین این معابد است (۲۱۰۰ ق.م). زیگورات به مفهوم کوه ساختگی و معبد پله پله‌ای است که اتاقک اصلی عبادت در بالاترین طبقه بوده است و استفاده از آن به نظام طبقاتی رایج در بین النهرین برمی‌گردد. بالاترین قسمت زیگورات در بین النهرین مغفوره نام داشت که پیکره الهه در آن نگهداری می‌شد و عرض و طول هر طبقه از آشکوبه زیرین کمتر می‌باشد.

زیگورات آور

۲- آکاد

از تمدن‌های شمال بین‌النهرین و حدود ۲۳۰۰ ق.م. می‌باشد که به سرکردگی سارگون، بر سومریان چیره شدند و عیلام و نواحی شرقی دجله را به تصرف درآوردند، و شهر بابل را پایتخت دولت نوبنیاد اکد قرار دادند و بعداً تا سوریه و آسیای صغیر پیش تاختند. نگرش این نژاد به جهان گسترتری و امپراتورمآبی و زندگی توأم با نشاط و تحرک بیان شده است. آکدی‌ها

زیباشناسی را کلاژد می‌کردند زیرا از نظر آنان، هستی عبارت است از تغییر و تحول پیوسته و جاوید.

مهم‌ترین ابداعات و تحولات در این دوره عبارتند از:

۱. استفاده از قوس و طاق گهواره‌ای مانند سومریان
۲. پیشرفت عمده در زمینه فلزکاری مانند لوح پیروزی نارامسین
۳. استفاده از آجرهای بزرگ راست گوشه به ابعاد حدود ۵۰×۵۰ سانتیمتر
۴. کشف اولین نقشه‌های ساختمانی بر روی الواح گلی
۵. کاخ‌سازی که تنها اثر معروف آن کاخ نارامسین در تل براک و نیز ساخت خانه‌های نسبتاً پیشرفته بوده است.

نارامسین: آخرین و بزرگ‌ترین فرمانروای آکد، بنای عظیم به مساحت ۱۰۰ مترمربع در تل براک محلی که معبد هزار چشم در آنجا قرار داشت را بنا کرد و با جایگزین شدن شاه خدای آکدی به جای پادشاه سومری کاخ اهمیت بیشتری پیدا کرد. این بنا دیوار ضخیمی به قطر ۱۰۰ متر دارد که تنها راه ورود به بنا در دیوار غربی قرار دارد و دروازه‌هایی با دو برج بزرگ در دو سوی آن واقع شده است که دارای دو حیاط کوچک و یک حیاط بزرگ و هشتی و اتاق‌های جانبی است.

مهم‌ترین آثار هنری این تمدن: سردیس سارگن، لوح نارامسین و تندیس‌های گودا می‌باشند.

لوح پیروزی نارامسین

کاخ نارامسین